

KKEG: Etik I

Jens Nirme jens.nirme@lucs.lu.se

1

Idag

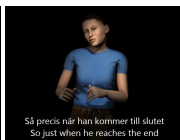
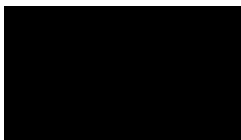
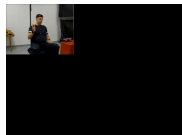
- Lite om mig ...
- Filosofiska distinktioner
- Kognitionsvetenskapligt perspektiv på moral
 - **Hur bildas moraliska val/ omdömen?**
- Moraliskt Dilemma

Jens Nirme – jens.nirme@lucs.lu.se

2

Min forskning

- Kognitionsforskning kombinerat med intresse av teknologi
 - Multimodal förståelse av talat språk
 - Tidigare stroke rehab. med VR

Så precis när han kommer till slutet
So just when he reaches the end

Jens Nirme – jens.nirme@lucs.lu.se

3

Min forskning

- Ögonkontakt i undervisning

Jens Nirme – jens.nirme@lucs.lu.se

4

Acknowledgement ...

Philip Pärnamets (philip.parnamets@lucs.lu.se)

Jens Nirme – jens.nirme@lucs.lu.se

5

Distinktioner I

Etik

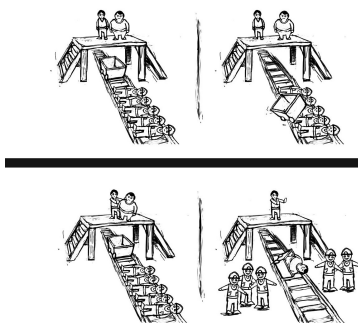
- Vad är **rätt** eller **fel**? (teori)

Moral

- Hur man faktiskt beter sig. (I praktik)

6

Trolleyproblem I

7

Trolleyproblem I

De två svarsalternativen på "the trolley problem" motsvarar **två olika klassiska filosofiska teorier** kring vad som är rätt

8

Distinktioner II

- **Plikt/regel-etik**
- **Utilitarism/konsekvensetik**

9

Distinktioner II

- **Regeletik**
 - **Pliktetik**
 - Dygdetik
- **Konsekvensetik**
 - **Utilitarism**
 - Egoism
 - Hedonism

10

Regeletik

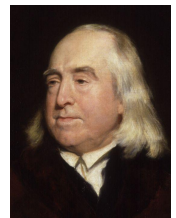
- Immanuel Kant (1724-1804)
 - Vissa handlingar har inneboende moraliskt värde, oavsett syfte eller utfall!
 - Pliktetik vs dygdetik
 - Människor har inneboende lag om vad som är rätt och fel
 - "Kategoriskt imperativ": "Handla endast efter den maxim genom vilken du tillika kan vilja att den blir en allmän lag".

11

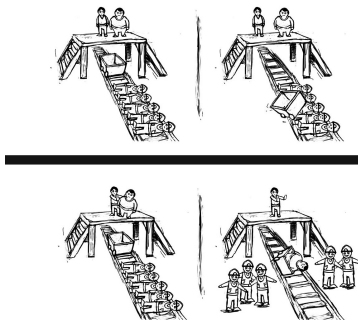
Utilitarism

- Bentham (1748-1832)
 - Största möjliga lycka åt störst antal individer
 - Lust – motsats till lidande
 - "hedonic calculus"

12

Trolleyproblem I

13

Diskussion

Exempel regel- vs konsekvensetik

14

Perspektiv på moral

Man kan tänka på och studera moral och etik på olika sätt ...

15

Moralkognition

Kognitionsvetenskap är typiskt intresserad av **hur** ett moraliskt omdöme eller handling uppstår

Genom att studera vad som **påverkar** ett moraliskt omdöme

16

Förnuft och känsla

Tidigt lades tyngdpunkten på **tänkande och argumentation**

Man tänkte sig att människan fungerade likt en **dator**

Barns utveckling som en process mot ständigt **mer avancerade resonemang**

17

Förnuftig moral

Om omdömen är förnuftsbaseade så bör de:

- **kunna förklaras och motiveras**

Och inte påverkas av:

- **känslor**
- Eller andra
- **irrelevanta faktorer**

18

En inkorrekt bild

Homo economicus är tanken att vi fattar beslut med hjälp av **rationella resonemang** på en grund av **skarpa och stabila preferenser** som vi har en **oproblematiskt tillgång** till

Bentham (1789): "hedonic calculus"

Kahneman: Kognitiva "biasar"

- Avvikelser från objektivitet i beslut eller omdömen

19

Förnuftig moral

Om omdömen är förnuftsbaseade så bör de:

- **kunna förklaras och motiveras**

Och inte påverkas av:

- **känslor**
- Eller andra
- **irrelevanta faktorer**

20

En moralisk fråga ...

Skulle det var rätt för ett **syskonpar** att ligga med varandra?

De flesta svarar **nej**

21

'moral dumbfounding'

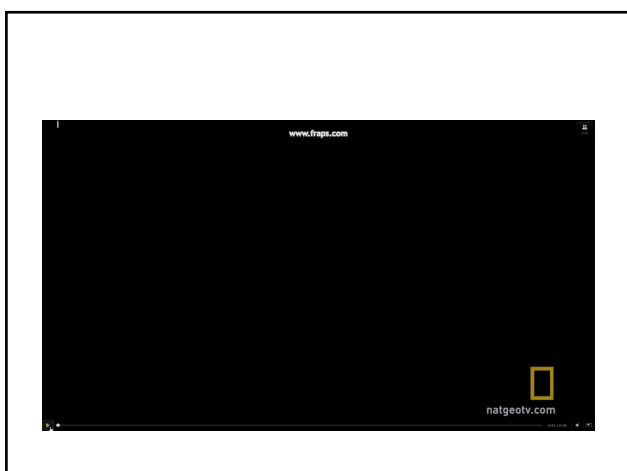

Vad händer om man börjar ge **argument** för att det kan vara ganska **säkert** för syskon att ligga med varandra?

De flesta svarar fortfarande **nej**, men får allt **svårare att motivera** sina omdömen

Haidt, Björklund & Murphy (2000)

22

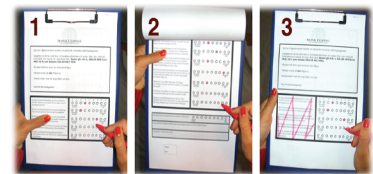

23

Beslutsblind moral

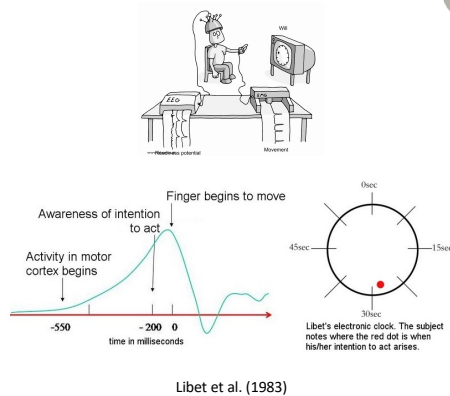
- **Konkreta** och **abstrakta** moraliska frågor
- Bara **hälften** märkte att deras svar bytts ut
- Gav **motiveringar** för bytta åsikter som var lika 'äkt' motiveringar

Hall, Johansson & Strandberg (2012)

24

Fri vilja, en illusion?

25

Libet, konsekvenser och kritik

Fri vilja ett "epifenomen" ?

Libet själv ansåg inte att hans resultat förnekar fri vilja

Medveten "vetorätt" ?

Problematiskt med självbedömning

26

Förnuftig moral

Om omdömen är förnuftsbaseade så bör de:

~~— kunna förklaras och motiveras~~

Och inte påverkas av:

- känslor
- Eller andra
- irrelevanta faktorer

27

Så vad är RELEVANTA faktorer?

Ett beslut kan **ibland vara svårt** och **ibland vara enkelt**, men vi har en föreställning om att utfallet av våra beslut **reflekterar** vad vi faktiskt tycker:

våra "**preferenser**"

28

Formuleringseffekter

"offra en för att **rädda** fem personer"

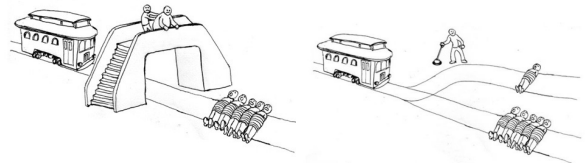
"**döda** en för att fem personer ska **överleva**"

Olika formuleringar ger skillnader i vad som anses acceptabelt

Petrinovich & O'Neill (1995)

29

Formuleringseffekter

30

Vem skulle du låta adoptera ett barn?

Parent A: average income
average health
average working hours
reasonable rapport with the child
relatively stable social life

Parent B: above-average income
very close relationship with the child
extremely active social life
lots of work-related travel
minor health problems

Shafir, Simonson & Tversky (1993)

31

vem skulle du INTE låta adoptera ett barn?

Parent A: average income
average health
average working hours
reasonable rapport with the child
relatively stable social life

Parent B: above-average income
very close relationship with the child
extremely active social life
lots of work-related travel
minor health problems

Shafir, Simonson & Tversky (1993)

32

lättillgängliga anledningar

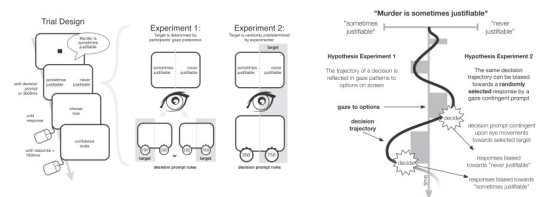

	Award	Deny
<i>Parent A:</i> average income average health average working hours reasonable rapport with the child relatively stable social life	36%	45%
<i>Parent B:</i> above-average income very close relationship with the child extremely active social life lots of work-related travel minor health problems	64%	55%

Shafir, Simonson & Tversky (1993)

33

Biasing moral decisions by exploiting the dynamics of eye gaze (P. Pärnamets, 2015)

Experiment 2: The target is randomly determined before trial onset. Participants' gaze is measured while they view alternatives and once the target alternative has been viewed for at least 750 ms and the other alternative has been viewed for at least 250 ms the decision prompt is activated and the trial is interrupted.

34

Förnuftig moral

Om omdömen är
förnuftsbaserade så bör de:

— **kunna förklaras och
motiveras**

Och inte påverkas av:

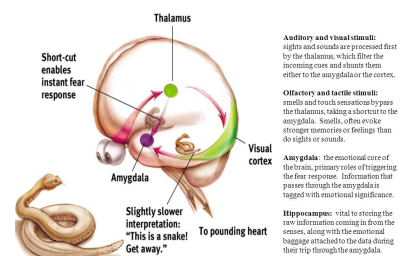
• **känslor**

Eller andra

— **irrelevanta faktorer**

35

Rädsla oberoende av kognitiv kontroll

LeDoux, J. E. (1994).

36

hjärtrytmfeedback

personer fick **lugn eller snabb** **hjärtrytmfeedback** (60/90 slag per minut) och läsa om en organisation som jobbar med homosexuellas rättigheter

39.5% av de med snabb feedback men bara **17.1%** av de med lugn feedback kunde tänka sig volontera

Gu, Zhong & Page-Gould (2013)

37

Äckel och hypnos

Personer hypnotiserades att känna **äckel** när de läste vissa specifika ord

hypnotiserade och ohypnotiserade deltagare fick bedöma olika moraliska scenarion

Wheatley & Haidt (2005)

38

Äckel och hypnos

Hypnotiserade deltagare fällde **mycket hårdare omdömen** om alla moraliska scenarior (men inte omoraliska scenarior)

Wheatley & Haidt (2005)

39

Förnuftig moral

Om omdömen är förnuftsbaseade så bör de:

—~~kunna förklaras~~

samt inte påverkas av:

—~~irrelevanta faktorer~~

—~~känslotillstånd~~

40

Förnuftig moral????

Om omdömen är
förnuftsbaserade så bör de:

— kunna förklaras

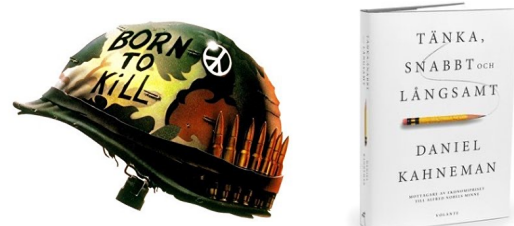
samt inte påverkas av:

— irrelevanta faktorer

— känslotillstånd

41

Moral verkar inte vara
endast förnuftsbaserat

42

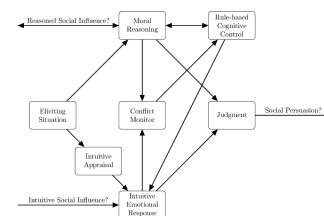
Snabba känslor, långsamt förnuft

Fler svarar regel/ känslobaserat om
de får lite tid på sig (**8s**) än om de
får lång betänketid (**3min**)

Suter & Hertwig (2011)

43

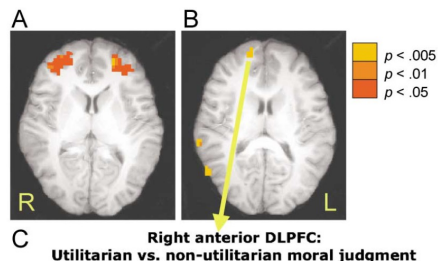
(Minst) Två system för moral

Paxton & Greene (2010) *TopiCS*

44

Kognitiv kontroll

Greene et al. (2004)

45

Personlighetstyper och omdömen

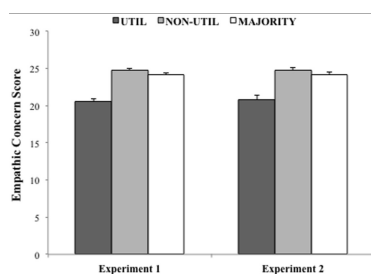
Deltagare får svara på två trolley dilemman (bro och spårbyte)

Fylla i personlighetsformulär
empathic concern score

Gleicherrecht & Young (2011) *PLoS ONE*

46

Empati och utilitaristiska omdömen

Gleicherrecht & Young (2011) *PLoS ONE*

47

Sammanfattningsvis

Moraliska omdömen är **känsliga för påverkan** i situationen

Både "**känsla**" och **förnuft** är inblandade även om "**bias**" ofta styr

Moraliska omdömen baseras **inte endast** på etiska **resonemang**

48

Människor är inbäddade i världen

Vi är omgivna av våra kroppar, andra människor, miljöer och resultaten av våra egna handlanden.

Denna **rika inbäddning** har **format utvecklingen** av våra kognitiva system.

49

Validitet

- Hur väl stämmer resultat från kontrollerade och hypotetiska situationer med *verkligheten*?

50

Vad spelar detta för roll för er?

???

51

Vad spelar detta för roll för er?

Förutsättningar kan ha stor betydelse

Argument mot att lägga allt moraliskt ansvar på användare
... eller på designer!

52

Moraliskt dilemma

Jans flickvän **Lisa** är skeppsbruten på en öde ö, utan mat eller drickbart vatten.
Lisa ringer **Jan** och undrar om han kan komma och rädda henne.
 Med **Jan** är också hans nära kompis **Jenny**.
Jans mamma heter **Ulla**. **Ulla** har väninnan **Siv**, som har en båt.
Jan frågar **Siv** om han får låna hennes båt för att åka och rädda **Lisa**.
Siv svarar: *Ja om du ligger med mig.*
Jan går till sin mamma **Ulla** och frågar: *Hur ska jag göra?*
Ulla svarar: *Det får du ta ställning till själv.*
Jan ligger med **Siv**. Han lånar båten och åker tillsammans med **Jenny** för att rädda **Lisa**.
Jan berättar för **Lisa** vad som har hänt. **Lisa** gör slut omedelbart.
Jenny blir så arg att hon smäller till **Lisa**, som faller så illa att hon avlider.

Jan
Lisa
Jenny
Ulla
Siv

53

Dilemma: självkörande bilar

54

Dilemma: självkörande bilar

Level 3 fatalities

A Level 3 autonomous driving system would occasionally expect a driver to take over control.

Date	Incident no.	Country	City	State/county/province	No. of fatalities	System manufacturer	Vehicle Type	Distance driven by the system at time of incident	Notes
11 March 2018	3	United States of America (USA)	Tempe	Arizona	1	Uber	Waymo 'Volvo'	---	Pedestrian being hit

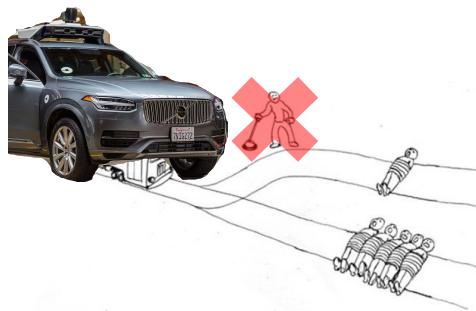
Level 2 fatalities

Level 2 is considered automated driving, but not autonomous driving. A Level 2 driver is responsible for the vehicle at all times.

Date	Incident no.	Country	City	State/county/province	No. of fatalities	System manufacturer	Vehicle Type	Distance driven by the system at time of incident	Notes
20 January 2018	1	China	Harbin	Hebei	1	Tesla (Autopilot)	Model S (P100)	---	Driver asleep (P100)
7 May 2018	2	United States of America (USA)	Webster	Florida	1	Tesla (Autopilot)	Model S (P100)	130,000,000 mi	Driver asleep (P100)
23 March 2018	4	United States of America (USA)	Mountain View	California	1	Tesla (Autopilot)	Model S (P100)	210,000,000 km (130,000 mi)	Driver asleep (P100)

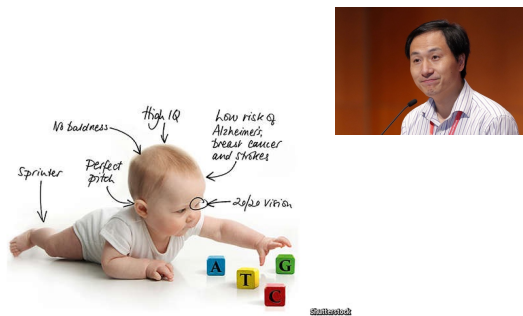
55

Dilemma: självkörande bilar

56

Dilemma: "designer babies"

57

Till nästa gång

- Kan ni komma på ett **möjligt** moraliskt dilemma som kan uppstå i utvecklingen eller användandet av era designprojekt?
 - Vilka argument för eller emot ett visst agerande eller ställningstagande finns?
 - Grundar sig argumenten i ett regel- eller konsekvens-etiskt förhållningssätt?
- Kan man dra en klar gräns om när ansvar faller på användare eller designer?

58

Också nästa gång

- Empati, samarbete och moraliskt handlande

59